

Eörsi István

Érminszen-
ten az 1890-i
népszámlá-
láskor 372
ember élt,
köztük egy
Ady Endre
nevezetű, 13
éves kisfiú.

Érmin-
szenten még ma sincs járda, eső
után az úton az állatok a sárten-
gert dagasztják. Ma sincs ott
más, mint „Ar, szürkesség, víz-
gőz, pocsolya”. Legalábbis így
mesélte nekem valaki, aki idén
látogatott oda.

Ady Érmindszentről indult el,
és 23 éves korában eljutott
Nagyváradig. Vítte magával
nagy pakkokban a közbülső állo-
másról, Debrecenből első ver-
seskötetét. Azt írta később, hogy
ez az út Debrecenből Váradig
többet jelentett neki, mint máso-
dik útja Váradtól Párizsig. Ver-
seskönyve azonban Váradon
sem kellett, nem azért, mert
rossz verseket, hanem mert ver-

seket tartalmazott. Ezért aztán
Ady Endre elajándékozta a
könyveit.

„Az első tiszteletpéldányt
Dreyfusnak küldtem” – írta
1900. január 13-án. Ismétlem:
23 éves volt, Érmindszentről jött
Debrecenen át, és még nem volt
nagy költő, sőt mi több, egyetlen-
egy igazán jó verset sem írt ad-
dig. Az előző évben hazaérkezés
koholt vádjával másodszer is el-
ítélt, zsidó származású Dreyfus
kapitányt csak hat évvel később
rehabilitálták. Pere nem pusztán
Franciaországban állította egy-
mással szembe a jobb- és a bal-
oldal pártjait. Nacionalizmus,
militarizmus, klerikalizmus az
egyik oldalon – a másikon Zola,
Jaures – szabadgondolkodók és
szocialisták.

Nem érthető, hol tett szert Ady
a maga hipermodern erkölcsi
zsenialitására. Érmindszent és

MONDOM A MAGAMÉT

Magyar csoda

Debrecen nem fertőzhetette meg
vele, Váradon sem ragadhatott
rá, hiszen ide még épp csak meg-
érkezett. Egy és negyed évvel
később már saját nyakába zúdítt
pert a nagyvárad kanonoksorról
írva: „Az előkelő, feszező jó-
módról valló paloták redőnyei le
vannak bocsátva. Lakosai a leg-
mihasznább, legingyenélőbb
emberek.” Egyiküket, Wolafka
püspököt így jellemzi: „Az a
nagyvárad hájú, kövér pap, aki
csupa erő és vér és fanatizmus,
többet árt a magyar társadalom-
nak s a magyarságnak, mint kil-
encven szocialista agitátor s
ezer kétféjű sas.” Egy évvel ké-
sőbb: „A nacionalizmus volta-
képpen internacionális szövete-
zete a sötétségnek, butaságnak s
a gonosz tekintélyek önzésé-
nek.” És: „A magyar nacionalis-
ták jóval ostobábbak a franciák-
nál és jóval veszedelmesebbek.

A magyar nacionalizmus lemá-
solta a franciát, de kibővítette a
porosz junkerek ultramontaniz-
musával, összekapcsolta a bécsi
kamarillával s klerikális, anti-
szemita csapatával, mindezek
fölött pedig karmesterének Ró-
mát tartotta meg.”

Aki elolvassa A vér városát,
mely a könyvhéten jelent meg és
Ady Nagyváradon és Nagyvá-
radról írott műveiből közöl válo-
gatást, az látni fogja, hogy nem
önkényesen idézgetek. Voltaire-
re nálunk a kutya se figyel, a ma-
gyar polgárnak nincs önérzete.
II. József korszakában „a várme-
gyék máglyára hányták a leg-
szebb nyomtatványokat, mert a
nyomtatványok Bécsből érke-
tek. Gebedjen meg Európa, ne-
künk semmi közünk az ő dolgai-
hoz, törekvéseihez; mi a magunk
életét akarjuk élni.” „Kérjük
Pálffy tisztelendő urat, átkozzon

bennünket, liberálisokat, eretne-
keket, zsidókat és erkölcsstelen-
ket. Ezt kibírjuk hang nélkül. De
ha kurucokat vonultat ellenünk,
a kurucokat leleplezzük. Nem
kurucok azok, hanem kísérte-
tek.” Ezt is Nagyváradon írta
1901. december 20-án. Milyen
kétségbetejtően makacs a magyar
történelem! Közös szegényünk,
hogy a fiatal Ady erkölcsi páto-
sza és erkölcsi zsenialitása ma is
ennyire időszerű.

Művelt liberális elmék tana-
kodnak arról, hogy publicisztika-
nk lelkét felfalja a politika. A
civódások és marakodások. Kul-
túraltabban kellene írni, és több
empátiával. Megőrlik a szava-
kat, majd patikamérlegükre rak-
ják őket, és nézik, merre billen
ki a finom szerkezet. Hölgyeim
és uraim, Ady nem óhajtotta Wo-
lafka püspök lelkébe beleélni
magát! Ma sem kutatná a tévé

képernyőjén meghatározott
rendszerességgel társalgó nyilas
vichezmesterek pszichéjének
titkos rugóit. Inkább izgatna el-
lenük. „Ezennel izgatok az igazi
izgatók ellen, a paragrafusok dü-
hődtjei, az okvetetlenkedő bü-
rokraták, a rendőr-állam fabriká-
ló ellen.” Politizálás ez? Ugyan
már. Ady tudta, hogy a maradandó
publicisztikában – akárcsak a
lírában – a politizálás, még ha
napi ügyek körül kereng is, er-
kölcsei erőfeszítés, mely nem
pusztán álláspontokat népszerűsít,
hanem belevési az olvasó lel-
kébe a beszélő embert. Akármi-
lyen apró ügy a beszédre készte-
tő ok vagy ürügy, az igazságról
van szó. Petőfi nem alkuszik.
Ugocsa non coronat.

Ezt Ady már fellépése pillana-
tában is tudta, különben nem
Dreyfusnak küldi első könyvé-
nek első példányát. De honnan
tudta? Minden titkai közül ez a
legnagyobb. Mint magyar cso-
dára gondolok erre. Bámulom,
de meg nem érthetem.